

KŐSZEGI LAPOK

HELYTÖRTÉNETI FOLYÓIRAT | 2015/2.SZÁM

Söptei Imre

KŐSZEG VÁROS DÍSZPOLGÁRAIRÓL

„A díjazottak nevét, rövid életrajzát és az adományozó képviselő-testületi határozat másolatát igényes kivitelezésű, bővíthető almanachban kell megőrizni”¹

Kőszeg Város Önkormányzatának Képviselő-testülete 2007. évi 2. számú rendeletében szabályozta a város nevében és által adományozható kitüntetések, címeket. Ennek keretében fogalmazták meg a fenti mondatot, ennek alapján indulhatott az a történeti kutatás, amely a kőszegi díszpolgárok teljes névsorának feltárására irányult. A több hónapig tartó munka so-

rán a helybeli gyűjtemények (Chernel Kálmán Városi Könyvtár, Kőszegi Városi Múzeum, Vas Megyei Levéltár Kőszegi Fiókleveletára) mellett Kőszeg Város Polgármesteri Hivatalának irattára került alapos vizsgálat alá. Fontos adatok kerültek elő még a szombathelyi Berzsenyi Dániel Könyvtár, az Országos Széchényi Könyvtár, a Vas Megyei Levéltár, Magyar Országos Levéltár, a Győri Városi Levéltár, a Győr-Moson-Sopron Megyei Levéltár és a Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtára dokumentumaiból.²

A kutatás eredményeként került rögzítésre az alábbi névsor:

Ambró Gyula (1989)	Herman Ottó (2014)	Schey Fülöp (1861)
Apponyi Albert (1921)	Herzfeld Samu (1861)	Schey Károly (1867)
Babarczy (Babarchich) Antal (1867)	Holler Engelbert Ferenc (1865)	Schmidt, August (1846)
Bárdos (Ptacsek) Remig Sándor (1920)	Horváth Boldizsár (1867)	Schneller István (1997)
Bariska István (1999)	Horváth Dávid (1838)	Scitovsky János (1861)
Bartakovics Béla (1861)	Hrabovszky Sámuel (1838)	Sélyey Elek (1838)
Batthyány Elemér (1861)	Hugonnay Gusztáv Adolf (1838)	Seregély István (2002)
Bechtold István (1993)	Imrédy Béla (1938)	Stegmüller János (1861)
Beély (Briedl) Fidél József (1861)	Ittész János (2002)	Stegmüller Károly (1872)
Bezerédy György István András (1861)	Karsay Sándor (1867)	Strommer Gál Márton (1865)
Bezerédy László (1861)	Kälberer, Heinz (2002)	Szabó Imre (1872)
Bobest Lajos Sándor (1867)	Kincs (Kincz) István (2002)	Szabó Miklós (1867)
Chernel Elek (1864)	Komáromy Ödön (Vince) (1861)	Széchenyi Béla István Mária (1861)
Chernel Kálmán (1861)	Kristóf Ágota (2011)	Széchenyi Ödön György István Károly (1861)
Cvetkov, Nikolaj Anatolevics (1945)	Kruesz Krizosztom János (1867)	Széchenyi Pál (1861)
Cziffra György (1986)	Lehár Antal (1920)	Szenczy Ferenc (1861)
Deák Ferenc (1840, 1861)	Levin, Ivan Ivanovics (1945)	Szluha Ferenc József (1838)
Eötvös József (1861)	Liszt Ferenc (1846)	Szövényi István (1987)
Esterházy Pál Antal (1845, 1861)	Lónyay Menyhért (1872)	Takács Gábor (1838)
Esterházy Pál Antal Miklós (IV.) (1872)	Lóránt (Lipovics) Gyula (1998)	Teleki László (1861)
Fabianits Ignác (1867)	Major János (1893)	Torkos Ferenc (1861, 1867)
Falk Miksa (1871)	Mérey Károly (1872)	Torkos László (1939)
Festetics Elek Alajos Imre (1867)	Mersich Miklós (1867)	Tóth Károly (1867)
Festetics György (1861)	Nagy Imre (1867)	Vidos Lajos (1867)
Festetics Sándor (1867)	Ottlik Géza (2012)	Vukán György (2013)
Gaál József (1838)	Rámóczy (Rameshofer) Valérián János (1861)	Wenckheim József (1838)
Gömbös Gyula (1932)	Reményi (Hoffmann) Ede (1861)	Württemberg, Josef, von Würtemfels (1838)
Gyöngyös (Fuchs) Endre (2000)	Riedl József (1882)	Zarka János (1838)
Haubner Máté (1861)	Rimely Mihály János (1861)	Zichy-Ferraris Bódog (Félix) (1846)
Hauer Tamás (2008)	Schey Frigyes (1861)	

A megítélt kitüntetések zárójelben feltüntetett évszámából látszik, annak ellenére, hogy 89 személy szerepel, mégis 91 díszpolgári címet ítéltek meg. Deák Ferenc és Torkos Ferenc, minden bizonnyal a regisztráció hiánya és az emlékezet végessége okán, két alkalommal is részesült ebben a kitüntetésben.

Felvetődhet a kérdés, hogy kik és milyen okból kaphattak díszpolgári címet. Maga az adományozás a városlakók polgárjogával függött össze. Akit egy, csak királyi fennhatóság alatt álló város a polgárai közé fogadott, nagyobb szabadsággal bírt, mint a nemeseken kívül bárki. Ezért számított valóságos kitüntetésnek, ha valakinek felajánlották a polgárjogot és önként osztották meg vele kiváltságait.

A szokás eddig ismert első esetét Londonban jegyezték be, amikor idősebb William Pitt miniszterelnököt illették a Honorary Freeman címmel. Angol nyelvterületen ma inkább a Honorary Citizen kifejezést használják. Magyarországra német közvetítéssel érkezett (Bécs 1797), ott az Ehrenbürger elnevezés rögzült. Ennek fordításaként eleinte „becsületbeli polgár”-ként honosodott meg nálunk, amelyből aztán díszpolgárrá módosult.

Szegeden 1833-ban³, Debrecenben 1835-ben⁴ szavaztak a városatyák ilyen előterjesztésekről.⁵

Kőszegen az első címet 1838-ban határozták el, rögtön 10 személyt tiszteltek meg ezen a módon. Akkor a város gyűlésén megjelent, főként a Dunántúli Kerületi Táblán dolgozó nemeseket részesítették a címben.⁶

A 2008-ban indult kutatás befejeződött, azóta a díszpolgári életrajzok folyamatosan gyarapodtak az újonnan választottakkal. Elkészült az album/almanach kivitelezési terve, a lapokat kinyomtatták. Anyagi okok miatt a díszes, veretes, Kőszeg város címerével ellátott kötés elkészítése, vagyis a rendeletben foglaltaknak való teljes megfelelés, évek óta várat magára.

A Kőszegi Lapok 2015. évi 2. számában négy kevésbé ismert, mára szinte elfeledett kőszegi születésű díszpolgár életútját emeltük ki, egyúttal bemutatva az album szerkezetét is.

Összeállította: Söptei Imre

Közreműködött: Mayer László

Nyomdai előkészítés: Németh József

Szluha Ferenc József, verbói jogász, ügyvéd

Kőszegen született 1783. augusztus 8-án, egy eredetileg Felvidékről származó, katolikus vallású köznemesi családnak a 18. századtól a Dunántúli Kerületi Táblához, illetve azon keresztül Kőszeghez szorosan kötődő ágából. Apja, Szluha János a táblánál ügyvédeskedett, egy időben az állami fizetéssel járó „szegények ügyvédje” posztot töltötte be. Közhivatala mellett az Esterházy-család hercegi ága egyes uradalmainak jogi ügyeit intézte. Jövedelmeinek nagyságát mutatja, hogy öröklött családi birtokain kívül Kőszegen is birtokolt házat. Az 1700-as évek végéig a mai Bálház helyén álló, majd a Várkör 53., végül a Rájnis J. u. 1. szám alatti épület volt a tulajdonában. Szluha Ferencet alig 18 éves korában, 1801-ben nevezték ki a tábla accessistájává (magyarul akkoriban „járulnoknak” mondták a posztot), amit két év múlva váltott fel önálló ügyvédi praxissal, 1826-ban apjához hasonlóan megkapta a nincstelen ügyfelek hivatalos képviselőjére jogosító kinevezést. Feleségével, Saly Zsófiával dozmati birtokukon kötöttek házasságot 1806-ban. 1825 körül ő örökölte apja belvárosi házat, amelyet folyamatosan bérlők laktak, ezért előfordult, hogy az éves törvénykezési időszakot időnként albérlőként töltötte a városban.

A bíróságtól nem túl messze, a ma Rájnis J. u. 8. szám alatt ismert házban vett ki családja számára lakrészt 1835/1836-ban.

1840. április 9-én bekövetkezett haláláig folytatta ügyvédi munkáját, Dozmat községben temették el.

1838. május 8-án, 495. jegyzőkönyvi szám alatt, a városi tisztújítás alkalmával, Schildhauer János helyettes városbíró vezetése idején Kőszeg város „becsületbeli” polgárává választották az ülésen részt vevő más nemesekkel együtt.

Levéltári források

Vas Megyei Levéltár Kőszegi Fiókleveletára. Sághegyi Ferenc Medárd iratai. A Kőszegi Római Katolikus Plébánia anyakönyveinek cédulakatalógusa, 1800–1900. „Sz”

Vas Megyei Levéltár Kőszegi Fiókleveletára. Kőszeg Város Adóhivatalának iratai. Adóösszeírások 1834., 1835., 1836., 1839.

• Magyar Országos Levéltár. A Dunántúli Kerületi Tábla iratai. O 111. 24. csomó.

Irodalom

Balogh Gyula – Szluha Márton: Vas vármegye nemes családjai. Bp., 1998. Leszármazási táblák.

Csergheő, Franciscus: Historia tabulae judicariae districtualis Trans Danubianae... Sopron, 1824. 212., 215. p.

Kép: J. Siebmacher's grosses und allgemeines Wappenbuch.

Szerk. Nagy Iván et al. Arcanum,

Bp., 2002. Elektronikus dokumentum.

1 <http://koszeg.hu/hu/onkormanyzat/testulet/rendeletek/rendelet.php?id=75&ev=2007> (utolsó megtekintés: 2015. júl. 9.)

2 Kutatási jelentés. 2009. jan. 31. Vas Megyei Levéltár Kőszegi Fiókleveletára. Irattár 40/2009.

3 <http://www.szegedvaros.hu/yellowpages.html?sobi2Task=sobi2Details&catid=35&sobi2Id=389> (utolsó megtekintés: 2015. júl. 9.)

4 http://portal.debrecen.hu/varosunk/diszpolgarok_varosunk.html?page=2 (utolsó megtekintés: 2015. júl. 9.)

5 Horváth J. András: Díszpolgárok Pest-Budán és Budapesten. In: Tanulmányok Budapest Múltjából. Szerk.: Dománszky Gabriella. 25. köt. Budapest, 1996. 115-153. p.

6 Ld. 2. sz. jegyzetet

Stegmüller János jáki apát

Kőszegen született 1819. október 7-én, sokgyermekes polgári családban. Apja Stegmüller Ferenc, asztalosmester, anyja Klügel Terézia, a Dunántúlon neves orgonaépítő, Klügel József leánya. Károly nevű öccse, aki szintén papi pályára lépett, 1872-ben ugyancsak diszpolgári címet kapott. Haláláig rendszeresen, évente többször is visszatért szülővárosába rokonait és ismerőseit meglátogatandó.

A gimnáziumot Kőszegen végezte 1828 és 1833 között, teológiát Pesten tanult. 1842-ben Veszprémben avatták áldozópappá.

A következő évben Erdődy István gróf vörösvári (ma: Rotenturm an der Pinka, Ausztria) kastélyában kapott nevelői állást. Tisztét egészen 1861-ig betöltötte annak ellenére, hogy Erdődy György gróf 1855-ben, a jáki kolostor kegyuraként, annak vezetőjévé nevezte ki, ami jelentős jövedelmekkel járt. Augusztus 5-én beiktatták az apáti székbe, azonban csak 1861-ben költözött új székhelyére. Ugyanazon évben nevezték ki a püspöki szentszék ülnökévé. Akkortól vette saját kezelésébe a jáki uradalmat, megoldotta a jobbágyfelszabadítással és az úrbérendezéssel kapcsolatos vitás ügyeket. Bevételeiből a jáki, Szent György vértanúról elnevezett templom restaurálására 12 esztendőn keresztül évi 1000 forintot biztosított. Jótékony adományairól is nevezetes volt, a korabeliek emlékezete szerint akin tudott, mindenkin segített. Fiatalkorában tudományos és irodalmi tevékenységet is folytatott. Munkái leginkább a Pesti Központi Papnevelő Intézet belső lapjában a Munkálatokban jelentek meg. Nyomatásban is kiadták alkalmi versét, amelyet gróf Erdődy György aranylakodalmára írt.

Utolsó évtizedeiben sokat betegeskedett, Szombathelyen halt meg 1892. január 17-én. A püspökségi körlevélben ezekkel a szavakkal búcsúztak tőle: „halála által egy a közszeretet és elismerés által hosszú pályáján szakadatlanul környezett, jámbor életű, a szegényeket tettel és tanáccsal, példás felebaráti szeretettel gyámolító és a közügyek iránt is nemesen érdeklődő, derék jó fiát veszítette egyházmegyénk”.

1861. március 5-én, Krancz Sándor városbírósa idején, Chernel Kálmán javaslatára, 10. ügyrendi pontként, mint jáki apátot és kőszegi születésű tekintélyes személyiséget választották Kőszeg szabad királyi város tiszteletbeli képviselőjévé.

Levéltári források

Vas Megyei Levéltár Kőszegi Fióklevéltára. Sághegyi Ferenc Medárd iratai. A Kőszegi Római Katolikus Plébánia anyakönyveinek cédulakatalógusa, 1800–1900. „S”

A Bencés Rend Kőszegi Gimnáziumának iratai. Anyakönyvek, 1828–1833.

Irodalom

Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. 12. köt. Bp., 1908. 1015–1016. hasáb.

Halálozás. = Kőszeg és Vidéke, 1892. jan. 21. 2. p.

<http://lexikon.katolikus.hu/S/Stegm%C3%BCller.html> (2010. márc. 25.)

A Szombathelyi Egyházmegye története, 1777–1935. 3. köt. Történelmi névtár. Összeáll. Géfjn Gyula. 374. p.

Kép: Kőszegi Városi Múzeum Adattára. Híres kőszegi családok. Stegmüller

Komáromy Ödön (Vince) heiligenkreuzi és szentgotthárdi cisztercita apát

Hivatalos életrajza szerint 1805. december 22-én született Kőszegen. A kőszegi katolikus anyakönyvbe azon a napon Komáromy Vince születését jegyezték be, a helybeli gimnáziumba is ezen a néven járt 1815 és 1822 között. Névváltoztatására feltehetően szerzetessé fogadásakor kerülhetett sor, de erre vonatkozó konkrét adatunk egyelőre nincs. Családjá elszegényedett köznemesi eredetű, sok gyermeket nevelő apja, Komáromy János, kőszegi polgár posztósmesterként dolgozott, anyja Gruber Erzsébet.

Gimnáziumi tanulmányainak befejezése után, 1825-ben lépett a heiligenkreuzi cisztercita szerzetesek közé. 1830-ban avatták áldozópappá, augusztus 22-én celebrálta első miséjét. Eleinte segédpaposkodott a kolostorban, később a közeli Guntramsdorf községben helyettesítette a plébánost. 1835-től a

dogmatika professzora, és vezetője a kolostorban működő teológiai tanintézetnek. A bécsi egyetem teológiai fakultása díszdoktorává fogadta. 1841. szeptember 8-án választották a szerzetesi közösség élére, ő lett Heiligenkreuz 61. és Szentgotthárd 6., egyben utolsó közös apátja. Második magyarországi születésüként viselhette ezt a hivatalt. 1850-ben, a települési összevonásokkal újonnan szervezett Heiligenkreuz község első polgármesterévé is választották, amely posztot 1856-ig töltötte be. 1866-ban mintegy 900, az

osztrák–porosz–olasz háborúban megsebesült katonát ápoltak a kórházzá átalakított kolostorban. Komáromy ebbéli érdemeit királyi tanácsosi címmel és a szász Albert-érdemrend közepkeresztjével ismerték el.

Vezetése alatt kezdték meg a heiligenkreuzi apátság templom barokk berendezésének neogótikus stílusúra cserélését. Ő adott megbízást az új oltárkép és az üvegablakok elkészítésére. Szentgotthárdon, a Mária-kápolnában megújította a kövezetet és a padokat, valamint a régi tönkrement berendezést.

1850-től első elnöke a Bádeni körzet (Baden bei Wien) gazdasági egyesületének. A neoabszolutizmus alatt a Moson vármegyei táblabíróság ülnökéként is ügködött. 1871-ben agyvérzés következtében egyik oldalára megbénult, de továbbra is ellátta apáti teendőit. 1877. április 10-én, Bécsben hunyt el. Halála után a magyar cisztercita rendtartomány önállósodott, és Szentgotthárd különvált Heiligenkreutztól.

1861. március 5-én, Krancz Sándor városbírósa idején, Chernel Kálmán javaslatára, 10. ügyrendi pontként, mint a két apátság priorját, kőszegi születésű, jelentős személyt választották Kőszeg szabad királyi város tiszteletbeli képviselőjévé.

Levéltári források

Vas Megyei Levéltár Kőszegi Fióklevéltára. Sághegyi Ferenc Medárd iratai. A Kőszegi Római Katolikus Plébánia anyakönyveinek

nek cédulakatalógusa, 1800–1900. „K”

Vas Megyei Levéltár Kőszegi Fióklevéltára. A Kőszegi Bencés Gimnázium iratai. Anyakönyvek, 1815–1822.

Irodalom

Prälat Komáromy = Wiener Zeitung, 1877. April 11. Melléklet 2. p.

Sancrucensia Heiligenkreutzer Notizien. = Nachrichtenblatt der Gemeinde Heiligenkreuz, 2008. Juli. 5. p.

Richter, Werner: Die Bürgermeister von Heiligenkreuz = Nachrichtenblatt der Gemeinde Heiligenkreuz, 2004. März. 9. p. http://www.zisterzienserlexikon.de/wiki/Kom%C3%A1romy,_Edmund (2010. márc. 25.)

Kép: <http://www.zisterzienserlexikon.de/wiki/Datei:Edmundkomaromy.jpg> (2010. márc. 25.)

Rámóczy (Rameshofer) Valérián János bencés rendi szerzetes, tanár, igazgató, rendházfőnök

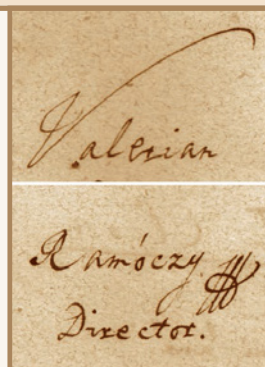
Kőszegen született 1807. április 27-én, a mai Rákóczi F. u. 25. szám alatti házban, német anyanyelvű polgárcsaládban, apja Rameshofer János szításmester, anyja Hochecker Anna. Alig három éves volt, amikor édesanyja meghalt, apja nemsokára újraházasodott.

A helyi, bencések vezette középiskola kítűnő eredményű elvégzése után, 14. életévét alig betöltve, 1821. október 15-én lépett a bencés szerzetesek közé. A felsőbb gimnáziumi és a teológiai osztályokat Pannonhalmán végezte, vizsgáit a tanterületi főigazgató előtt tette le. 1830-ban szentelték áldozópappá. 1844-ben magyarosította nevét Rámóczyra. 1829-től a pozsonyi (ma: Bratislava, Szlovákia) főgimnáziumban tanított, 1837-ben Pápará helyezték át. 1838-tól 1850-ig a Győri Királyi Akadémián oktatta a magyar nyelvet és irodalmat. Ugyanezt próbálta 1850-től a német tanítási nyelvű pozsonyi akadémián is, ahol még a bölcseletet, a bányajogot és a statisztikát is ráosztották. Pannonhalmára rendelték, ahol alperjel és tanulmányi igazgató lett. 1851 és 1855 között Kőszegen, majd ezt követően, 1864. június 20-án bekövetkezett haláláig Sopronban irányította a bencés gimnáziumi osztályokat.

Komoly tudományos tevékenységet folytatott, több kötetet is megjelentetett, mint például „Magyarország rövid földleírása” (1835-től hat kiadást ért meg), „Német szövetséges tartományok rövid földleírása” vagy „Nemzeti iskolai szótár”.

Szavallattudomány című munkájával a Kisfaludy Társaság pályázatán díjat és 20 arany jutalmat is nyert.

1861. március 6-án Kőszeg Város Képviselő-testületének közgyűlése, Krancz Sándor városbíró és polgármester által tett javaslat után, 45. jegyzőkönyvi számú határozatával, az alkotmányos viszonyok visszaállítása feletti örömeiben többedmagával tiszteletbeli képviselőnek választotta.

Levéltári források

Vas Megyei Levéltár Kőszegi Fióklevéltára. Sághegyi Ferenc Medárd iratai. A Kőszegi Római Katolikus Plébánia anyakönyveinek cédulakatalógusa, 1800–1900. „R”

Irodalom

Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. 11. köt. Bp., 1906. 537-539. hasáb.

Mészáros András: A magyar nyelv és irodalom tanítása a Pozsonyi Királyi Akadémián és a Pozsonyi Evangélikus Líceumban a XIX. században. http://www.foruminst.sk/publ/szemle/2004_2/szemle_2004_2_meszaros.pdf (2010. márc. 25.)

Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. Hrsg. Constantin von Wurzbach. Bd. 24. Wien, 1872. 317-319. p.

Kép: Rámóczy Valérián aláírása. Vas Megyei Levéltár Kőszegi Fióklevéltára. A Bencés Rend Kőszegi Gimnáziumának iratai. Tantestületi jegyzőkönyvek, 1854. ápr. 1.

Az album egyik oldala

Az album borítólapja

A lapszám megjelenését támogatta: Kőszeg Város Önkormányzata, Kőszegi Városi Múzeum, Magyar Nemzeti Levéltár Vas Megyei Levéltára, Európa Ház Egyesület